

УДК 616-05-057

ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ ЗДОРОВ'Я У ПРОФЕСІЙНІЙ ПАТОЛОГІЇ РОБІТНИКІВ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Панов Б.В., Свірський О.О., Балабан С.В.

Центр професійного здоров'я

Українського НІИ медицини транспорту, г. Одеса,

Впервые поступила в редакцию 29.06.2006 г.

*Рекомендована к печати на заседании ученого совета НИИ
медицины транспорта, протокол № 5 от 30.06.2006 г.*

Актуальність проблеми.

Проблема здоров'я і норми завжди була однією з найважливіших в медицині. Її розробляли як видні клініцисти давнини [1], так і дослідники кількох останніх десятиріч [2-5,7-9].

На сучасному етапі ця проблема набула практичного значення в профілактичній медицині [3], посідає центральне місце, і в наш час постає питання про висування на передній план завдання не розпізнавання і лікування тих чи інших хвороб, а оцінка рівня здоров'я і розробка заходів для його зміцнення та збереження, особливо у професійній патології, де істотне значення надається періодичним профілактичним медоглядам [8].

Медицина навчилася не лише вимірювати та оцінювати запаси адаптаційних можливостей організму, але й керувати ними з допомогою різноманітних засобів для профілактики несприятливого впливу довкілля. Ці засоби включають, окрім фізичних тренувань, регулювання режиму праці й відпочинку, раціональне харчування, регулярний прийом вітамінних препаратів та численне інше, що в комплексі забезпечує як раціональне витрачання функціональних резервів організму, так і можливості їхнього відновлення. Іншими словами, мірою здоров'я є адаптаційні можливості організму, його здатність швидко й безболісно пристосовуватися до нових умов [3].

Матеріал та методи дослідження.

Ілюстрацією даного підходу в наших умовах обрано аналіз планового однорічного (2001 р.) обстеження колекти-

ву працівників тролейбусного депо чисельністю у 87 осіб. Колектив поділено на 3 виробничі підрозділи: служба руху (СР) 12 осіб (усі чоловіки), служба енергетичного господарства (СЕГ) 41 особа (31 чоловіків і 10 жінок) і 54 особи служби ремонту шляхів та зв'язку (СРШЗ) (49 чоловіків і 5 жінок).

Результати дослідження та обговорення.

У підрозділі СР працювали 11 електрослюсарів та 1 електромонтер за дії однотипного професійно шкідливого чинника дизельної електричної установки (11 осіб) та дії граничних і неграничних вуглеводнів (1 особа). У цій групі працювали 4 особи (33,3%) до 5 років фахового стажу, хоч вони у праці були не новачками і мали вікові межі від 44 до 62 років, а решта працівників мали фахового стажу 17, 20, 21 (2 особи), 31, 40, 44 і 47 років.

При цьому по 6 працівниках (50%) у цій групі лікарі медогляду зробили висновок "практично здоровий", у 2-х визначили ішемічну хворобу серця (ІХС), у 2-х – ожиріння I-III ступеня з супутніми артрозом та нейроциркуляційною дистонією (НЦД), у одного виразкову хворобу 12-палої кишки і у одного варикозно розширені вени гомілок з хронічною венною недостатністю II-III ступеня. Окрім цього у 2-х осіб констатовано астигматизм, у трьох – пресбіопію, 4 рази – далекозорість і по 1 разу – незрозумілу катаракту та амбліопію.

У групі працівників підрозділу СЕГ "практично здоровими" були 19 осіб (46,3%), ІХС констатована у 12 (29,2%)

працівників, гіпертонічна хвороба (ГХ) у 3-х, ожиріння у 3-х, у одного хронічний гепатит і хронічний панкреатит, у одного деформуючий остеоартроз і у 5 НЦД по кардіальному чи змішаному типах та у 1 жінки міома матки. Окрім цього у 12 осіб визначена пресбіопія і у 8 – далекозорість. Тут доцільно зауважити, що у цій групі працювали 6 електрослюсарів, 29 електромонтерів, 3 газоелектрозварники, 2 електрики і 1 кочегар-машиніст. Переважаючим шкідливо діючим виробничим фактором була дія дизельного електроустаткування (36 осіб), а також у 2-х – промислові аерозолі з парами марганцю та його сполук та у 3-х – дія технічного обладнання з промисловим шумом.

У третьому виробничому підрозділі, самому численному, працювали 49 чоловіків і 5 жінок, серед яких чоловіків професійного стажу до 5 років було 16 осіб, 6-20 років – 17 осіб, 21-30 років – 9 осіб, 31-40 років – 5 осіб і 2 чоловіки мали фаховий стаж 43 і 50 років. Обидва ці чоловіки все трудове життя працювали на одному підприємстві теслярами з однаковим пилевим фактором, обидва страждали на хронічну ІХС, але один з них страждав ще на ГХ II стадії, а у другого неодноразово вимірювали артеріальний тиск на рівні граничної артеріальної тензії і не вище.

За фаховою ознакою у третьому підрозділі працювали 21 електрослюсар, 8 монтерів електричної лінії, 10 газоелектрозварників, 2 обмотувальниці, 3 акумуляторники, 2 токарі, 4 столяри і по одному вулканізаторник, тесляр, комірник та змашувальниця. Самим численним професійно шкідливим серед цих працівників був фактор дії техобладнання і шуму (19), на 10 осіб діяли промислові аерозолі з парами марганцю і його сполук, на 7 – граничні та неграничні вуглеводні, на 6 – пил рослинного чи органічного походження, на 3-х – лужні речовини, на 2-х – епоксидні смоли і на одного уайт-спирит.

У результаті медичного обстеження III підрозділу 32 особи (59,2%) визнані “практично здоровими”, у 13 констатована ІХС, у 6 – ГХ, у 1 – виразкова хвороба шлунку, у 2-х – хронічний гепатит, у

1 – хронічний панкреатит, а також по одному хронічний гастродуоденіт, хронічний бронхіт та папілломотоз. При цьому робітника з папілломотозом також визнано “практично здоровим”.

Узагальнюючи вищевикладений фактичний матеріал, звертаємо увагу, що у багатьох з 57 (65,5%) по трьох виробничих підрозділах випадках визнання працівників “практично здоровими” є можливість знайти такі медичні висновки сумнівними, оскільки часто за цим висновком супутнім діагнозом виводилась пресбіопія (або й разом з далекозорістю), які, безумовно, знижують фахові можливості працівників і вимагають корекції.

Слід при цьому відзначити, що визначення поняття “здоров’я” значно складніше, ніж поняття “хвороба”. І не лише тому, що для більшості людей та практично для всіх лікарів здоровими є всі ті, хто не хворіє [3], оскільки в багатьох випадках за достатньої компенсаторної здатності організму пацієнт (у даному випадку працівник) може інколи проявити диссимуляцію, щоб за певної корекції продовжити працю на звичному місці.

Науковим дослідженням у галузі проблем здоров’я було надано в багато разів менше уваги та засобів, ніж проблемам хвороби. Теоретичні дослідження, спрямовані на пізнання сутності здоров’я та хвороби, проводились ще лікарями древнього Китаю. Понад тисячу років тому назад відомий лікар і філософ Середнього Сходу Авіценна [1] запропонував класифікацію станів організму, в якій із 6 класів лише 2 відносились до хвороби, в 4 відображували різні рівні здоров’я. В 50-60-і роки минулого сторіччя відомий радянський патолог І.В.Давидовський [5] розробив теоретичні основи медицини майбутнього, виходячи з уявлень про здоров’я як про можливість організму пристосовуватися, і визначив хворобу, як результат зменшення резервів, як виснаження захисних сил.

Якщо глянути на той бік проблеми, що і ІХС, і ГХ, і пресбіопія чи далекозорість та багато інших хвороб чи станів

часто розвиваються у людей і без будь-якого означеного шкідливого виробничого чинника, а такий стан (чи захворювання) як пресбіопія – є тим, що “закономірно настає в похилому віці як наслідок фізіологічного послаблення аккомодатції” [6], то й стане більш зрозумілою складність визначення рівня залишку (чи втрати) професійного здоров’я, з чого й витікають **ВИСНОВКИ**:

1. Детально досліджувати на виробничому і паралельно на побутовому (особливо харчування і шкідливі звички) напрямках стан професійного здоров’я;
2. Активно впроваджувати у колективах та суспільстві здоровий спосіб життя.

Література

1. Абу Али Ибн Сина. Канон врачебной науки. Избранные разделы. Ч. 1. – М.: Ташкент, 1994.
2. Авцын А.П. Адаптация и дизадаптация с позиций патологии // Клиническая медицина. – 1974. – Т. 52, № 5. – С. 3-15.
3. Баевский Р.М. Проблема здоровья и нормы: точка зрения физиолога // Клиническая медицина – 2000. – № 4. – С. 59-64.
4. Брехман И.И. Введение в валеологию – науку о здоровье. – Л., 1987. – 127 с.
5. Давыдовский И.В. Проблема причинности в медицине (этиология). М., 1965. – 232 с.
6. Краснов М.Л. Пресбиопия – ММЭ. – М.: 1968. – Изд-во «Советская энциклопедия». – т. 8. – С. 488-490.
7. Панов Б.В., Гоженко А.И., Свирский А.А., Балабан С.В. Работоспособность моряков на контейнеровозах / Гигиена труда: Сборник научных трудов в 2-х томах. – Киев. – 2003. –

Вып. 34, т. 2. – С. 447-456.

8. Проблема оценки профессиональной пригодности в профпатологии / Б.В.Панов, А.А.Свирский, Э.М.Псядло и др. / Государственный санитарно-эпидемиологический надзор на транспорте: Мат-лы междунар. науч.-практ. конф. государств-участников СНГ, 11-13 сентября 2002 г. г.Ильичёвск, Украина. – Одесса, 2003. – С. 263-266.
9. Шмальгаузен И.И. Проблемы адаптации человека // Вестн. АМН СССР. – 1975. - № 10. – С. 5-16.

РЕЗЮМЕ

ПРОБЛЕМА ОЦЕНКИ ЗДОРОВЬЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПАТОЛОГИИ РАБОТНИКОВ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА

Панов Б.В., Свирский О.О., Балабан С.В.

На примере профилактического осмотра коллектива троллейбусного депо показана сложность оценки медицинских заключений о состоянии здоровья работников. Сделаны выводы о необходимости комплексных исследований состояния профессионального здоровья и внедрении здорового образа жизни.

SUMMARY

THE PROBLEM ESTIMATION OF THE HEALTH IN PROFESSIONAL PATHOLOGY PUBLIC TRANSPORT WORKERS

Panov B.V., Svirskiy O.O., Balaban S.V.

In the policlinic was observed the collective of the works of the trolleybus depot. There demonstrate a complicated question of the estimation of the state of professional health. Drew a conclusion that it is necessary to examine complex state of professional health and instill healthy mode of life.